

Doğru İmsâk Vakti Hakkında Açıklamalar

Türkiye Takviminin Türkçe ve muhtelif lisânlardaki baskılarında, Ramezân-ı şerîf imsâkiyelerimiz ile İnternetteki www.namazvakti.com ve www.turktakvim.com adreslerimizde neşr olunan namaz vakitlerini, Osmânî âlimlerinin en yüksek makamı olan (**Meşihat-i İslâmiyye**)nin hazırladığı 1334 [m.1916] senesinin (**İlmiyye sâl nâmesi**) isimindeki takvim ile İstanbul Üniversitesi Kandilli Rasathanesi'nin 1958 tarih ve 14 sayılı (**Türkiye'ye Mahsûs Evkât-ı Şer'iyye**) kitâbındaki usûllere göre hesâbladık.

İbâdetlerin vakitlerini tayin ve tesbit etmek, yani anlayıp anlatmak, din bilgisi ile olur. Fıkh âlimleri, müctehidlerin bildirdiklerini (**Fıkh**) kitâblarında yazmışlardır. Bildirilmiş olan vakitleri, hesâb etmek câizdir. Hesâb ile bulunanların, din âlimleri tarafından tasdik edilmesi şarttır. Bunlardan "**Astronomi Mütihazsası**" ile "**Diyânet İşleri Riyâseti Hey'et-i Müşâveresi**"nin müştereken hâzırladığı ve neşr ettiği 1926 senesindeki **Takvim-i Ziyâ'da** diyor ki: "**İşbu takvim, Diyânet İşleri Riyâseti Heyet-i Müşâveresi tarafından tetkik edilip, riyâset-i celîlenin tasdiki ile tab' edilmiştir.**" Din işlerinde İslâm âlimlerinin ve İslâm astronomi mütihazsasının tasdik ettiği namaz vakitlerini kullanmalıdır. Elmalılı Hamdi Yazır, (**Sebîl-ür-reşâd**) mecmuasının 22. cildinde, bu hususta tafsilât vermiştir.

Hakîkî din adamlarından ve hey'et (astronomi) ilmi mütihazsalarından meydana gelen takvim hey'etimizin, en modern âletlerle yaptığı rasad ve hesâblarla bulunan namaz vakitlerinin, İslâm âlimlerinin asırlardan beri bulup bildirdikleri (**Rub'-ı dâire**) ile yapılan hesâblarla aynı olduğunu gördük.

Türkiye takvîminin hâzırladığı, İnternette de neşr olunan vakitlerde ve imsâkiyelerde, temkin zemânî ile namaz vakitlerine âid olan Güneşin Şer'î ufukdan, irtifâ' zâviyeleri yani, ufukdan yükseklik açıları hiç değiştirilmemiş, namaz ve oruc vakitleri, doğru olarak bildirilmiştir. Dört mezhepde de imsâk vakti, (**şer'î gece**)nin sonunda başlar. Yani, (**Fecr-i sâdik**) denilen beyazlığın doğudaki ufuk-ı zâhirî (Görünen ufuk) hattının bir noktasında görülmesi ile başlar. Oruc da, bu vakitte başlar. Yani, güneş ufuk-ı zâhirî hattına 19 derece yaklaşınca başlar.

İslâm astronomi mütihazsası Ahmed Ziyâ Bey (**Rub'-ı dâire**) kitâbında diyor ki, (**Avrupalılar fecr-i sâdıkın başlaması olarak, ufuk üzerinde beyazlığın tamamen yayıldığı vakti hesâb ediyorlar. Bunun için, fecr hesâblarında, güneşin irtifâ'ını "Astronomik tan" (-18) derece alıyorlar. Biz ise, ufuk üzerinde beyazlığın ilk görüldüğü vakti hesâb ediyoruz. Bunun için de şemsin (Güneşin) irtifâ'ının, (-19) derece olduğu vakti buluyoruz. Çünkü İslâm âlimleri, imsâk vaktinin, beyazlığın ufuk-ı zâhirî üzerinde yayıldığı vakit değil, BEYAZLIĞIN UFUK ÜZERİNDE İLK GÖRÜLDÜĞÜ VAKİT olduğunu bildirdiler.**)

Maarif Nezâretince hicrî 1316 (**mîlâdî 1898**) senesinde bastırılan (**Muhtasar ilm-i hey'et**) isimli kitâbda (**-19 derece üzerine Vakt-i fecir (imsâk vakti) hesâb edilir. Fecirden temkin tarh olunmakla 'çıkarılmakla' imsak bulunur**)demektedir. Bütün vakitlerde de 10 dakika temkin kullanılmaktadır.

Mekteb-i bahriyyede 'Denizcilik okulunda' ders kitâbı olarak okutulan ve aynı mektepde Fenn-i hey'et ve Seyr-i sefâin 'astronomi ve gemilerin seyri' muallimi 'öğretmeni' olan Mustafa Hilmi Efendi'nin yazdığı ve Maarif Nezâretince bastırılan(**Hey'et-i felekiyye**) isimli kitâbında Namaz vakitlerinin hepsinde 10 dakika temkin kullanılmış, imsâk için -19 derece alınmıştır.

Kedûsî (**Rub'-ı Dâire**) kitâbında diyor ki, (**Fecir, güneşin ön kenarı şer'î ufka 19 derece yaklaşınca başlar.**)

İbni Yunus (**mîlâdî 1009**), gün ağarması (imsâk) için 19° almış ve tablolarını bu değere göre düzenlemiştir.

XIV. Yüzyılda yaşamış olan İbni Şâtır, gündüz ve gece tanı (fecir) için güneşin ufuk alçalma açısı olarak 19° almış ve çağdaşı El-Halîli de tablolarını bu değerlere dayanarak hesâb etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda hâzırlanan namaz vakitleri ile ilgili tablolarda, İbni Şâtîr'in güneşin ufuk alçılması değerleri kullanılmıştır.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa, (İslâhüt-takvim) ve (Riyâz-ul-muhtar) isimli eserlerinde, şafak (yatsı vakti) için güneşin ufuk altında -17 derece ve fecir (imsâk vakti) için -19 derece olduğunda ilm-i hey'et mütehasşislerinin ittifak ettiğini yazmaktadır.

Yani, İslâm âlimleri asırlardan beri, fecr (imsâk) vaktinde Güneşin irtifâ'ının, ufkun altında (-19) derece olduğunu anlamışlar, diğer rakkamların doğru olmadığını bildirmişlerdir. Fetvâ böyledir. Müctehid olmayanların bu fetvâyı değiştirmeye hakları yoktur. Fetvâya uymayan ibâdetler, sahîh olmaz. **Müslümanların, din işlerinde, hıristiyanlara ve mezhebsizlere değil, İslâm âlimlerine uyması lâzımdır.**

Zâten T.C. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasadhânesinin, 08.07.1992 târîh ve 1354 sayılı yazısı ile imsâk ve yatsı vakitlerinde güneşin ufkun altındaki derecelerinin ve temkin müddetinin, 1400 seneden beri uygulanageldiği, yani, Yatsı (Şafak) için ufkun altında (-17) derece, İmsâk (Fecr) için ise, (-19) derece şeklinde olması ve temkin müddeti ile ilgili olarak da,

“Temkin olarak adlandırılan müddet: Güneşin zahiri yarıçapı, Rasad Yerinin yüksekliğinden meydana gelen ufuk açısı, ufkadaki kırılma miktarı ve güneşin yatay paralaksından ileri gelen zaman miktarlarının toplamıdır.

Yapılan hesâblara göre bu miktar (temkin) belli bir rasad yeri için muhtelif târîhlerde 8-10 dakika arasında olmaktadır. Bu bakımdan genel olarak temkin miktarının 10 dakika alınması ve bunun öğleden önceki vakitlerden çıkartılması, öğleden sonraki vakitlere ise eklenmesi gelenek hâlini almıştır.” diye bildirilerek teyid edilmiştir.

Dr. Muhammed İlyâs (A modern Guide to Astronomical Calculations of Islamic Calendar, Times, Qibla) isimli eserinde fecir hakkında kıymetli bilgiler vermekte ve İslâmî tanların (fecir ve şafak) grafiğini çizmektedir. Dr. İlyâs'ın şu ifâdesi mevzûumuza ışık tutmaktadır: **(Önce ben de Bagvî'ye uyararak fecir ve şafaklarda küçük dereceler kullandım. Fakat sonra yaptığım araştırmalar ve yeni bilgilerin ışığında bunun yanlış olduğunu anladım. Malezyalı meşhûr Astronom Şeyh Tâhir fecir için 20 derece, yatsı için 18 derece almaktadır. Orucu bozacak en ufak vakti bile teklif etmek, üzerinde çok durulacak bir konudur. Çok dikkat etmelidir. Orucun başlamasında ise 10 dakika aralık (Temkin) kullanmak uygundur.)** demektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşundan, 1983 senesine kadar, imsâk vaktinde (-19) derece irtifâ'ın kullanılması îcâb ettiğine dair vesîkâlardan birkaçını, kaynakları ile birlikte hemen aşağıda bildiriyoruz. Bunlardan, Diyanet İşleri Başkanlığının sitesinde hâlen yayında olanlarının linkleri de aşağıda belirtilmiştir.

1958 senesinde, Diyanet İşleri Başkanlığınca neşr edilen namaz vakitlerinin yanlış olduğunu yazan bir gazetenin köşe yazarına verilen cevâbda aynen, **“... İmsâk vaktine gelince; Yazınızda, ‘gerek İngilizler, gerek Amerikalılar, gerek Fransızlar bu vakti güneşin 18 derece ufkun altında bulunduğu zaman (Astronomik tan) olarak kabul etmişlerdir’ diyorsunuz. Acaba Hıristiyan olan bu üç milletin imsâk vaktinde hangi ibâdetleri var ki imsâk vakti için böyle bir dereceyi esas olarak kabul etsinler. Böyle yapmış olsalar dahi, islâm hey'etşinâsları (İslâm astronomi mütehasşisleri) tarafından mezkûr vakit (imsâk vakti) islâmî kâidelere göre takdir edilmişken, bu hususta yabancılara uymak mecburiyeti nereden çıkıyor? İmsâk vakti mebde-i fecrin tulû ânıdır (yani doğu ufkunda beyazlığın bir nokta hâlinde görüldüğü zemândır). Hey'etşinâsân-ı sâbıkamız (evvelce gelen bütün İslâm astronomi mütehasşislerimize) bu ânın 19 derece inhitât-ı şemse tevâfuk eylediğini (ufkun altında 19 derece olduğunu) kabul etmişlerdir. Demek ki islâm hey'etşinâslarının (İslâm astronomi mütehasşislerinin) imsâk vakti için kabul ettikleri derece 18 derece değil, 19 dur. Namaz vakitlerinin bu dereceye göre hesâblanması lâzımdır ve takvîmimizdeki hesâblar buna göredir.”** diye bildirdikten sonra, **“İmsâk vaktinin formülünü bildiriyoruz. Hesâbı buna göre yapınız veya yaptırınız. Neticede takvîmde yazılı vakit doğru olarak çıktığı görülecek ve boş yere zihinlerin bulandırıldığı**

anlaşılacaktır.” denildikten sonra, misâl olarak imsâk vakti hesâbı logaritmik ve trigonometrik formüllerle yapılarak, temkin müddeti kadar evvele alındıktan sonra bulunan imsâk vakti, bu mezkûr yazı ile gazete yazarına gönderilmiştir. Türkiye takvîminde ve internetteki sitelerimizde yayımlanan imsâk vakitleri, aynen burada bildirildiği gibi, ufkun altında 19 derece kullanılarak ve temkin müddeti kadar evvele alınarak hesâblanmaktadır.

Temkinsiz ve Güneşin ufkun altındaki yükseklik açısı (-18) derece alınarak hesâb edilen imsâk vakitleri yanlışdır.

Hem Güneşin ufkun altındaki yüksekliği (-18) derece alınmakla, Güneş ufka yaklaştırılarak ve hem de temkin müddeti tamamen kaldırılarak yapılan hesâblarda, imsâk vaktinde yaklaşık olarak (Türkiye gibi arz (enlem)derecesi 36-42 derece arasında kalan yerlerde) 15-20 dakikaya varan farklar ortaya çıkmakta ve oruca gerçek imsâk vaktinden takriben 15-20 dakika sonra başlanmakta ve tutulan orucular fâsid olmaktadır. Tutulan bu orucuların kazâ edilmeleri lâzımdır.

1983 senesine kadar, Türkiyede temkin zamanını ve güneşin ufkun altındaki irtifâ'larını (yükseklik açılarını) kimse değiştirmemiş, bütün Âlimler, Velîler, Şeyh-ülislâmlar, Müftüler, bütün müslümânlar, asrlar boyunca namazlarını şer'î vaktlerinde kılmışlar ve orucularına şer'î vakitlerinde başlamışlardır. Şimdi de, bütün Müslümanların bu icmâ-i müsliminden ayrılmamaları lâzımdır.

Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşundan, 1983 senesine kadar, imsâk vakti hesâblarında (-19) derece irtifâ'nın kullanılması icâb ettiğine dair çok sayıda vesîkâlardan birkaçını, kaynakları ile birlikte hemen aşağıda bildiriyoruz. Bunlardan, Diyanet İşleri Başkanlığının sitesinde hâlen yayında olanlarının linkleri de aşağıda belirtilmiştir.

Diyânet İşleri Başkanlığı'nın 13.08.2010 târihinde bir okuyucusunun suâline verdiği cevâb yazısında;

“İbâdet vakitleri; özellikle yatsı namazı tespitinde güneşin ufuk alçalma açısının, imsâk vakti için de güneşin ufka yaklaşma açısının bilinmesi astronomların ana konusu olmuştur. Halife Me'mûn [198 (m. 813) tarihinden itibaren] zamanından beri yatsı ve imsâk vakitleri bu (yatsı için 17°, imsâk için 19°) değerlere göre tespit edilmiştir.” şeklinde bildirilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığının 17.07.2013 tarihindeki “Basın Açıklaması”nda;

(Diyânet İşleri Başkanlığı'nın, <http://diyanet.gov.tr/tr/icerik/basin-aciklamasi/8204?getEnglish=8204> sitesinden alınmıştır.)

“1949 yılında Diyânet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki'nin talimâtıyla Kandilli Rasathânesinin kurucusu Prof. Fatin Gökmen Başkanlığı'nda Kâmil Mirâs, İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen, Eyyüp Müftüsü İsmail Habib Erzen ve Muvakkıt Yusuf Ziya Gökçe'den oluşan komisyon da imsâkin belirlenmesi için 19° yi esas almıştır.” denilmektedir.

Yine Diyanet İşleri Başkanlığının sitesinde;

(Diyânet İşleri Başkanlığı'nın, <https://www.diyanet.gov.tr/tr/icerik/imsak-vakitlerinin-belirlenmesi-usulu-ile-ilgili-aciklama/6275?getEnglish=> sitesinden alınmıştır.)

“Diğer taraftan bu alanın en önemli uzmanlarından biri olan Prof. Fatin Gökmen bu hususta şöyle söylemektedir: ‘...muhtelif yerlerde uzun müddet yapılan rasatlar neticesinde her yerde ve her zamanda şafak-ı ahmerin gaybûbeti güneşin tahtel-ufuk 17 derece inhitâtında ve şafak-ı abyazın gaybûbetiyle imsâk vakti olan fecrin tulûu dahi 19 derece inhitâtında vukû bulunduğunu tespit eylemişler, sonra gelen râsıtlar dahi bu tespiti tasdik ve teyit ederek 17 ve 19 dereceler üzerinde müttetik kalmışlardır.’ [Prof. Fatin Gökmen, Sebülürreşad, Cilt. III, sayı. 61] şeklinde bildirilmektedir.

Yine Diyanet İşleri Başkanlığının sitesinde;

(Diyânet İşleri Başkanlığı'nın, <https://www.diyamet.gov.tr/tr/icerik/imsak-vakitlerinin-belirlenmesi-usulu-ile-ilgili-aciklama/6275?getEnglish=> sitesinden alınmıştır.)

“...bazı İslâm ülkeleri ve müslümân topluluklar daha **ihtiyatlı hareket etmek için güneşin 19° ufka yaklaşmasını esas alarak imsâk vaktini daha erkene almaktadırlar. Nitekim Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi gibi Müslümânlar açısından çok önemli iki merkezde de uygulama buna göredir.**” diye bildirilmektedir.

Diyanet'in ilgili yetkilileri ile takvim temsilcilerinin de katıldığı, Diyanet İşleri Başkanlığında yapılan **26.05.1992** târîhli toplantıda, Diyanet İşleri Başkanlığı uzman yetkilisi Arif Çöklü'nün, uzun yıllar yapmış olduğu gözlemlerden elde ettiği sonuçlar da göz önünde bulundurularak, **imsâk vakti hesabında 19 derecenin esâs alınması ve Türkiyede temkin müddetinin 10 dakika olarak kullanılmasının uygun olduğu** husûsunda sağlanan mutabakat neticesinde, toplantıya katılan uzman yetkilisi Arif Çöklü ile Diyanet İşleri Başkanlığının Astronomu ve Vakit Hesâblama Şube Müdürü de dâhil, hey'etteki takvim temsilcilerinin imzâları ile tanzim edilen “**Zabıt**”la da sabittir.

Bütün bu kaynaklarda bildirilen, dahâ da çoğaltılabilecek olan malûmatdan çıkan netîce şudur:

Yanlış imsâk vakti bildirenlerin takvîm ve sitelerinde yer alan, “1982 yılında imsâk vaktinden temkinin kaldırıldığı sırada, **İslâmın kolaylaştırma ilkesi doğrultusunda 19 derece yerine bilimsel bir kriter olan 18° belirlenmiştir.**” şeklindeki ifâdeleri, İslâm âlimlerinin buyurduklarını değiştirmektedir. Çünkü;

Re'sen ve keyfî olarak, “**kolaylaştırma ilkesi doğrultusunda**” ifâdesi ile, hem ufkun altındaki 19 derece irtifâ'ı 18 dereceye getirilmekle ve hem de, temkin müddeti kaldırılmakla, gerçek imsâk vakitleri yok edilmiş, imsâk vakti diye yanlış vakitler bildirilmiştir.

“**Kolaylaştırma İlkesi**” ile alâkalı husûslarda da, dinde kolaylık vardır hükmünün, “**Nefsine hoş geleni**”, “**Kolayına geleni yap!**” demek olmayıp, dinde bildirilen kolaylıkları yapmak îcâb ettiği mânâsına geldiği, İslâm âlimlerinin kitâblarında nakl edilmektedir.

İmsâk ve namaz vakitlerinin alâmetleri, **Nass** (Kur'ân-ı kerîm ve Hadîs-i şerîfler) ile sâbittir. İslâm âlimleri bunları açıklamışlar ve İslâm astronomları da, bu açıklamalara uygun bir şekilde, vakitlerin hesablarını yapmışlardır. Bütün bunlar mermere yazılmış yazı gibi, asırlar boyunca tatbik edilmiş ve 1983 senesine kadar hiç değiştirilmemiştir.

“**Dürer-ül-hükkâm**” şerhinde diyor ki: “Zemânın değişmesi ile, örf ve âdete dayanan ahkâm değişebilir. **Nassa** (Kur'ân-ı kerîm ve Hadîs-i şerîflere), delîle dayanan ahkâm, zemânla değişmez.”

Kezâ, (**Mecelle**)nin otuzdokuzuncu maddesinde ve şerhinde diyor ki: “Ahkâm zemânla değişir. Örf ve âdete tâbi' olan ahkâm değişir. Nass ile anlaşılan ahkâm zemânla değişmez.”

Dolayısıyla, “**Kolaylaştırma İlkesi**” ifâdesi kullanılarak, 1983 senesinden itibaren imsâk vaktinde yapılan bu değişikliklerle doğru imsâk vakitleri ortadan kaldırılmıştır. 1983 senesinden evvel, bütün Takvimlerde, nemâz vakitleri hep aynı idi. Nitekim, **1982 ve evvelinde Türkiyedeki takvimlerden hangisine bakılırsa bakılsın, bütün takvimlerde gerçek imsâk ve nemâz vakitleri verilirken, ilk defa 1983** yılından başlamak üzere, doğru vakitlere âid hesâb usûl ve kâideleri, yanlış vakit veren siteler ve bu sitelere âid takvîmlerde terk edilmiştir. Bu yanlış imsâk vakitlerine uyularak tutulan orucular da fâsid olmaktadır.

Nitekim İslâm âlimlerinin eserlerinde, **imsâk vaktini 3-4 dakika geciktirenin orucu ve gurûbu (akşamı) 3-4 dakika öne alanın orucu ve akşam namazının fâsid olacağı** (bozulacağı) yazılıdır. (**Dürr-i yektâ**)

Buraya kadar yanlış olduğu isbât edilen imsâk vakitlerine uyularak tutulan orucların, elbette kazâ edilmeleri de lâzımdır.

TÜRKİYE TAKVİMİ
VAKİT HESÂBLAMA HEY'ETİ BAŞKANLIĞI

E-posta adresimiz: bilgi@turktakvim.com